

Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Første Afdeling)

15. februar 2017¹

»Præjudiciel forelæggelse — retligt samarbejde i civile sager — kompetence vedrørende forældreansvar — forordning (EF) nr. 2201/2003 — artikel 8 til 15 — kompetence vedrørende underholdspligt — forordning (EF) nr. 4/2009 — artikel 3, litra d) — modsatrettede afgørelser afsagt af retsinstanser i forskellige medlemsstater — barnet har sit sædvanlige opholdssted i den medlemsstat, hvor moderen er bosiddende — kompetencen for retterne i faderens medlemsstat til at ændre en afgørelse, der har fået retskraft, som de tidligere har truffet vedrørende barnet opholdssted, underholdspligten og de nærmere vilkår for samværsretten — foreligger ikke«

I sag C-499/15,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Vilniaus miesto apylinkės teismas (distriktsdomstolen i Vilnius, Litauen) ved afgørelse af 16. september 2015, indgået til Domstolen den 22. september 2015, i sagen:

W,

V

mod

X,

har

DOMSTOLEN (Første Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, R. Silva de Lapuerta, og dommerne E. Regan, J.-C. Bonichot, A. Arabadjiev og C.G. Fernlund (refererende dommer),

generaladvokat: M.Y. Bot,

justitssekretær: fuldmægtig M. Aleksejev,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 16. november 2016,

efter at der er afgivet indlæg af:

— W og V ved P. Markevičius

— X ved advokatas R. de Falco

¹ — *Processprog: litauisk.

— den litauiske regering ved D. Kriauciūnas og J. Nasutavičienė, som befuldmægtigede
— Europa-Kommissionen ved M. Wilderspin og A. Steiblytė, som befuldmægtigede,
og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 1. december 2016,
afsagt følgende

Dom

- 1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af Rådets forordning (EF) nr. 2201/2003 af 27. november 2003 om kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser i ægteskabsager og i sager vedrørende forældreansvar og om ophævelse af forordning (EF) nr. 1347/2000 (EUT 2003, L 338, s. 1).
- 2 Anmodningen er indgivet under en sag mellem W og V (herefter »barnet V«) på den ene side og X på den anden side, vedrørende forældreansvar og underholdspligt.

Retsforskrifter

Forordning nr. 2201/2003

- 3 12. betragtning til forordning nr. 2201/2003 har følgende ordlyd:
»De kompetenceregler, der fastsættes i denne forordning for sager vedrørende forældreansvar, er udformet under hensyntagen til barnets bedste og bygger navnlig på kriteriet om nærhed. Dette betyder, at kompetencen først og fremmest bør tilfalde retterne i den medlemsstat, hvor barnet har sit sædvanlige opholdssted, undtagen i visse situationer, hvor barnets opholdssted ændres, eller hvor indehaverne af forældreansvar har aftalt andet.«
- 4 Forordningens artikel 2 med overskriften »Definitioner« fastsætter:
»I denne forordning forstås ved:
[...]
7) »forældreansvar«: alle de rettigheder og pligter vedrørende barnets person eller formue, som er tilkendt en fysisk eller juridisk person ved en retsafgørelse, eller som en sådan person har som følge af loven eller en gyldig aftale. Betegnelsen omfatter navnlig forældremyndighed og samværsret.
[...]
- 5 Forordningens artikel 8 med overskriften »Generel kompetence« bestemmer:
»1. Kompetencen til at træffe afgørelse om spørgsmål vedrørende forældreansvar over for et barn ligger hos retterne i den medlemsstat, hvor barnet har sit sædvanlige opholdssted på det tidspunkt, hvor sagen anlægges.
2. Stk. 1 finder anvendelse med forbehold af artikel 9, 10 og 12.«

- 6 Samme forordnings artikel 12 med overskriften »Aftale om værneting« bestemmer i stk. 1 og 2:
- »1. Den ret i en medlemsstat, der i medfør af artikel 3 udøver sin kompetence til at træffe afgørelse om en begæring om skilsmisse, separation eller omstødelse af ægteskab, har kompetence i ethvert spørgsmål vedrørende forældreansvar, der har tilknytning til den pågældende begæring:
- [...]
- b) hvis denne rets kompetence på det tidspunkt, hvor sagen anlægges, udtrykkeligt eller på anden utvetydig måde er accepteret af ægtefællerne og af indehaverne af forældreansvar og er til barnets bedste.
2. Kompetencen i medfør af stk. 1 ophører, så snart
- a) der er truffet endelig afgørelse om imødekommelse eller afvisning af begæringen om skilsmisse, separation eller omstødelse af ægteskabet, eller
- b) der, såfremt der stadig verserer en sag om forældreansvar på det i litra a) nævnte tidspunkt, er truffet endelig afgørelse i denne sag, eller
- c) de i litra a) og b) nævnte sager er afsluttet af anden grund.«
- 7 Artikel 14 i forordning nr. 2201/2003 med overskriften »Anden kompetence« har følgende ordlyd:
- »Har ingen ret i en medlemsstat kompetence i medfør af artikel 8-13, afgøres spørgsmålet om kompetencen i hver enkelt medlemsstat efter medlemsstatens egen lovgivning.«

Forordning (EF) nr. 4/2009

- 8 Artikel 3 i Rådets forordning (EF) nr. 4/2009 af 18. december 2008 om kompetence, lovvalg, anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser og samarbejde vedrørende underholdspligt (EUT 2009, L 7, s. 1), som har overskriften »Generelle bestemmelser«, har følgende ordlyd:
- »De myndigheder, der er kompetente med hensyn til underholdspligt i medlemsstaterne, er:
- a) retten på det sted, hvor sagsøgte har sin sædvanlige bopæl, eller
- b) retten på det sted, hvor den bidragsberettigede har sin sædvanlige bopæl, eller
- c) den ret, der i henhold til den nationale lovgivning har kompetence til at påkende en sag vedrørende en persons retlige status, når anmodningen om underhold er accessorisk i forhold til denne sag, medmindre denne kompetence alene støttes på en af parternes nationalitet, eller
- d) den ret, der i henhold til den nationale lovgivning har kompetence til at påkende en sag vedrørende forældreansvar, når anmodningen om underhold er accessorisk i forhold til denne sag, medmindre denne kompetence alene støttes på en af parternes nationalitet.«

De faktiske omstændigheder i hovedsagen og det præjudicielle spørgsmål

- 9 W, som er litauisk statsborger, og X, som er nederlandsk statsborger, blev gift den 9. december 2003 i USA. De er henholdsvis far og mor til barnet V, som er født den 20. april 2006 i Nederlandene. Sidstnævnte er både litauisk og italiensk statsborger. Barnet har aldrig boet i eller besøgt Litauen.

- 10 W, X og barnet V boede fra 2004 til 2006 i Nederlandene. Efter en kort periode i Italien flyttede de til Canada i 2007. W og X har været separeret siden december 2010.
- 11 I juli 2011 flyttede X med barnet V til Italien, før hun i november 2011 flyttede med barnet til Nederlandene, hvor de har deres sædvanlige opholdssted.
- 12 W har sit sædvanlige opholdssted i Litauen.
- 13 X indgav skilsmissebegæring ved en canadisk domstol. Der blev afsagt flere afgørelser fra denne ret fra maj 2011, herunder en afgørelse af 17. april 2012, som fastslog skilsmissen mellem ægtefællerne W og X og tildelte X den fulde forældremyndighed over barnet V.
- 14 Imidlertid har hverken de litauiske eller de nederlandske retter, for hvem sagen efterfølgende er blevet indbragt, anerkendt den canadiske domstols afgørelser.

Afgørelser fra de litauiske retter forud for hovedsagen

- 15 Den 18. april 2011 indledte W en sag mod X ved Vilniaus miesto 1 apylinkės teismas (distriktsdomstol 1 i Vilnius, Litauen), hvor han begærede skilsmisse på grundlag af X' forhold, og at det blev bestemt, at barnet V skulle have opholdssted hos ham.
- 16 Den 28. april 2011 imødekom Vilniaus miesto 1 apylinkės teismas (distriktsdomstol 1 i Vilnius, Litauen) W's anmodning om foreløbige retsmidler og fastslog, at barnet V skulle have opholdssted hos W under sagens behandling.
- 17 På baggrund af denne afgørelse indledte W den 3. juli 2012 en sag om bortførelse ved Vilniaus miesto apylinkės teismas (distriktsdomstolen i Vilnius, Litauen) og nedlagde påstand om, at det skulle fastslås, at barnet V skulle tilbagegives. W fik ikke medhold i sagen.
- 18 Afgørelsen om foreløbige retsmidler af 28. april 2011 blev efterfølgende annulleret af Vilniaus miesto apylinkės teismas (distriktsdomstolen i Vilnius, Litauen), som traf afgørelse om, at der skulle ske en hastegennemførelse af afgørelsen. Denne afgørelse blev stadfæstet i appelininstansen. W iværksatte kassationsanke, som imidlertid blev afvist.
- 19 Ved afgørelse af 8. oktober 2013 traf Vilniaus miesto apylinkės teismas (distriktsdomstolen i Vilnius) afgørelse om skilsmisse mellem W og X. Retten fastsatte endvidere barnet V's opholdssted til at være hos X og fastsatte de nærmere vilkår for W's samvær og det beløb, der skulle betales i underhold til barnet V.
- 20 Denne afgørelse blev stadfæstet af Vilniaus apygardos teismas (den regionale domstol i Vilnius, Litauen) den 30. maj 2014. Med kendelse af 8. september 2014 traf Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Litauens øverste domstol) en afgørelse, der forkastede kassationsanken fra W.

Afgørelser fra de nederlandske retter forud for hovedsagen

- 21 Ved afgørelse af 29. januar 2014 pålagde rechtbank Overijssel (retten i første instans i Overijssel, Nederlandene) W at betale underholdsbidrag på 4 323,16 EUR om måneden til X fra den 18. maj 2012 og 567,01 EUR om måneden til barnet V i perioden fra den 27. juni til den 1. november 2011 og herefter 790 EUR fra den 2. november 2011, idet disse beløb kunne korrigeres årligt, og idet første korrektion var fastsat til den 1. januar 2013.
- 22 Ved afgørelse af 22. august 2014 tillagde denne ret X den fulde forældremyndighed over barnet V.

- 23 Retten har anført, at i henhold til nederlandsk ret kunne forældremyndigheden tillægges den ene forælder alene, når der enten består en uacceptabel risiko for, at barnet vil lide skade som følge af forældrenes uenighed, for så vidt som der ikke er udsigt til passende forbedring af forholdene inden for den nærmeste fremtid, eller når en ændring i forældremyndighedsordningen i øvrigt er nødvendig, henset til barnets bedste.

Anerkendelse og fuldbyrdelse af afgørelser

- 24 Ved afgørelse af 31. oktober 2014 nægtede rechtbank Overijssel (retten i første instans i Overijssel) at anerkende og tillade fuldbyrdelse i Kongeriget Nederlandene af Vilniaus miesto apylinkės teismas (distriktsdomstolen i Vilnius) afgørelsen af 8. oktober 2013, for så vidt som den fastslår skilsmisse mellem de to ægtefæller, fastsætter, at barnet V skulle have sit sædvanlige opholdssted hos sin mor, fastsætter børnebidrag fra W til barnet V og fastsætter sagsomkostningerne. Afgørelsen anerkendte og tillod fuldbyrdelse i Nederlandene af de dele af denne afgørelse, der omhandlede faderens samværsret.
- 25 På begæring af W nægtede Lietuvos apeliacinis teismas (Litauens appeldomstol) ved afgørelse af 2. februar 2015 at tillade fuldbyrdelse af afgørelsen af 29. januar 2014 fra rechtbank Overijssel (retten i første instans i Overijssel), hvorved W's underholdsbidrag til X og barnet V blev fastsat, ligesom den nægtede at anerkende og fuldbyrde denne rets afgørelse af 22. august 2014, hvorved X fik den fulde forældremyndighed over barnet V, og endelig afsluttede den sagen, i det omfang den vedrørte manglende anerkendelse i Litauen af afgørelsen fra denne ret af 31. oktober 2014.

Proceduren for den forelæggende ret og det præjudicielle spørgsmål

- 26 Den 28. august 2014 anlagde W sag for Vilniaus miesto apylinkės teismas (distriktsdomstolen i Vilnius) med påstand om ændring af opholdsstedet for barnet V, underholdspligtens størrelse og de nærmere vilkår for samværsretten, som fastsat i afgørelsen af 8. oktober 2013.
- 27 Ved afgørelse af 25. september 2014 afviste den nævnte ret disse påstande under henvisning til, at W ikke havde påvist, hvilke konkrete omstændigheder, der havde ændret sig, efter at afgørelsen af 8. oktober 2013 var blevet truffet.
- 28 Vilniaus apygardos teismas (den regionale domstol i Vilnius), som skulle træffe afgørelse i en sag anlagt af W til prøvelse af afgørelsen fra Vilniaus miesto apylinkės teismas (distriktsdomstolen i Vilnius) af 25. september 2014, omgjorde ved afgørelse af 16. december 2014 delvist denne afgørelse og hjemviste sagen til denne ret til fornyet behandling.
- 29 Ved afgørelse af 23. december 2014 fastslog denne ret, at den ikke havde kompetence til at afgøre den af W anlagte sag, idet kompetencereglerne i forordning nr. 2201/2003 skulle finde anvendelse på bestemmelserne i den litauiske civile retsplejelov. Retten var af den opfattelse, at undtagen i visse situationer, hvor barnets opholdssted ændres, eller hvor indehaverne af forældreansvar har aftalt andet, var det retterne i den medlemsstat, hvor barnet havde sit sædvanlige opholdssted, dvs. Kongeriget Nederlandene i det foreliggende tilfælde, der skulle træffe afgørelse i disse sager. Domstolen forklarede W, at han kunne indbringe sagen for en kompetent domstol i Nederlandene.
- 30 Vilniaus apygardos teismas (den regionale domstol i Vilnius), som skulle træffe afgørelse i en sag anlagt af W til prøvelse af afgørelsen fra Vilniaus miesto apylinkės teismas (distriktsdomstolen i Vilnius) af 23. december 2014, omgjorde ved afgørelse af 31. marts 2015 denne afgørelse og hjemviste sagen til denne ret til fornyet realitetsbehandling af de af W nedlagte påstande. Ifølge den regionale domstol var det med urette, at distriktsdomstolen havde fastslået, at den ikke havde kompetence til at træffe afgørelse i sagen, når formålet med søgsmålet var at opnå en ændring i den endelige afgørelse fra Vilniaus miesto apylinkės teismas (distriktsdomstolen i Vilnius) af 8. oktober 2013, der har fået retskraft, vedrørende bl.a. barnet V's fastsatte opholdssted, de nærmere vilkår for samværsretten og

underholdspligtens størrelse. En sådan ændring kan kun ske ved en ny endelig juridisk afgørelse. For så vidt som de nederlandske retsinstanser nægter at anerkende afgørelsen af 8. oktober 2013, er det i det foreliggende tilfælde umuligt for W at anlægge sag ved de nederlandske retsinstanser med påstand om ændring af de rettigheder og forpligtelser, der følger heraf.

- 31 På denne baggrund har Vilniaus miesto apylinkės teismas (distriktsdomstolen i Vilnius) besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»Hvilken medlemsstat – Republikken Litauen eller Kongeriget Nederlandene – har på baggrund af artikel 8-14 i forordning nr. 2201/2003 kompetence i sagen vedrørende ændringer i opholdssted, børnebidrag for barnet og den samværsordning, der skal gælde, med hensyn til det mindreårige barn, V, der har sit sædvanlige opholdssted i Kongeriget Nederlandene?«

Om anmodningen om genåbning af den mundtlige forhandling

- 32 Ved processkrift indleveret den 20. december 2016 har W på grundlag af artikel 83 i Domstolens procesreglement anmodet om genåbning af den mundtlige forhandling og om, at Domstolen skal forelægge Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol et præjudicielt spørgsmål.
- 33 Hvad for det første angår anmodningen om forelæggelse for Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol skal det fremhæves, at Domstolen på ingen måde i henhold til procesreglementets artikel 83 eller andre bestemmelser heri har kompetence til at foretage en sådan forelæggelse.
- 34 Hvad for det andet angår anmodningen om genåbning af den mundtlige forhandling har W henvist til en omstændighed, som han mener er ny, og som ikke har været genstand for forhandling ved Domstolen, nemlig den omstændighed, at rechtbank Overijssel (retten i første instans i Overijssel) ved en afgørelse af 20. maj 2016 har fastslået, at de nederlandske retter ikke kan træffe afgørelse om ændring af Vilniaus miesto apylinkės teismas (distriktsdomstolen i Vilnius) afgørelse af 8. oktober 2013, og afvist anerkendelsen og fuldbyrdelsen af den del af denne afgørelse, der vedrører samværsretten. W har ligeledes anført, at beskrivelsen af de faktiske omstændigheder i generaladvokatens forslag til afgørelse ikke er i overensstemmelse med virkeligheden.
- 35 I den forbindelse følger det af retspraksis, at Domstolen efter at have hørt generaladvokaten ex officio eller på parternes begæring i overensstemmelse med procesreglementets artikel 83 kan træffe bestemmelse om genåbning af den mundtlige forhandling, såfremt den finder, at sagen er utilstrækkeligt oplyst, eller at den skal afgøres på grundlag af et argument, som ikke har været drøftet af parterne (dom af 15.9.2011, Accor, C-310/09, EU:C:2011:581, præmis 19 og den deri nævnte retspraksis). Derimod er der ikke i statuten for Den Europæiske Unions Domstol og i dens procesreglement fastsat bestemmelser om parternes mulighed for at indgive skriftlige bemærkninger til generaladvokatens forslag til afgørelse (dom af 16.12.2010, Stichting Natuur en Milieu m.fl., C-266/09, EU:C:2010:779, præmis 28 og den deri nævnte retspraksis).
- 36 Hvad angår den af W anførte nye omstændighed skal det blot bemærkes, at afgørelsen af 20. maj 2016 fra rechtbank Overijssel (retten i første instans i Overijssel) ikke udgør en ny omstændighed, idet den i lighed med afgørelsen af 31. oktober 2014 fra samme retsinstans i det væsentlige afviser anerkendelse af afgørelsen af 8. oktober 2013.
- 37 Hvad angår W's bemærkninger vedrørende argumentationen i generaladvokatens forslag til afgørelse i nærværende sag bemærkes, at de tilsigter at kritisere dette forslag. Det fremgår imidlertid af den i denne doms præmis 35 nævnte retspraksis, at de dokumenter, der regulerer proceduren for Domstolen, ikke indeholder bestemmelse om indgivelse af sådanne bemærkninger.

- 38 Under disse omstændigheder er Domstolen, efter at have hørt generaladvokaten, af den opfattelse, at den i det foreliggende tilfælde har alle de oplysninger til rådighed, som er nødvendige for, at den kan besvare spørgsmålene fra den forelæggende ret, og at alle de argumenter, som er nødvendige for at behandle den omhandlede sag, er blevet drøftet mellem de berørte, der er omfattet af artikel 23 i statuten for Den Europæiske Unions Domstol.
- 39 Herefter skal anmodningen om genåbning af den mundtlige forhandling forkastes.

Om det præjudicielle spørgsmål

- 40 Indledningsvis skal W og Europa-Kommissionens argumenter med henblik på at rejse tvivl om Domstolens kompetence forkastes. W og Kommissionen har i deres skriftlige indlæg gjort gældende, at den forelæggende ret har anmodet Domstolen om at udpege den medlemsstat, hvis retter er kompetente til at træffe afgørelse i hovedsagen. Denne opgave tilkommer imidlertid den forelæggende ret, for så vidt som Domstolen alene har kompetence til at fortolke de EU-retlige regler og ikke til at tage stilling til realiteten af de spørgsmål, som er forelagt for de nationale retter.
- 41 I forbindelse med den i artikel 267 TEUF indførte procedure har Domstolen ganske vist alene kompetence til at træffe afgørelse vedrørende fortolkningen eller gyldigheden af EU-tekster (dom af 10.11.2011, X og X BV, C-319/10 og C-320/10, ikke trykt i Sml., EU:C:2011:720, præmis 29). Det tilkommer den forelæggende ret at træffe afgørelse i den for denne ret indbragte sag under hensyntagen til Domstolens besvarelse (dom af 4.2.2010, Genc, C-14/09, EU:C:2010:57, præmis 31).
- 42 Det fremgår imidlertid klart af forelæggelsesafgørelsen, at den forelæggende ret ønsker oplyst, hvorledes forordning nr. 2201/2003 skal fortolkes med henblik på at fastslå, hvilken ret der har kompetence.
- 43 Den omstændighed i sig selv, at de medlemsstater, hvis retter kan have kompetence, nævnes – og dette blot i parentes – i ordlyden af det præjudicielle spørgsmål, kan følgelig ikke fratage Domstolen kompetencen til at besvare det forelagte spørgsmål.
- 44 Det skal for det andet bemærkes, at den forelæggende ret alene forelægger sit spørgsmål i forhold til forordning nr. 2201/2003, skønt det fremgår af spørgsmålet såvel som af forelæggelsesafgørelsen, at hovedsagen ikke alene vedrører forældreansvaret, men ligeledes underholdspligten, som ikke er omfattet af den pågældende forordning.
- 45 Den omstændighed, at en national ret rent formelt har udformet sin anmodning om præjudiciel afgørelse under henvisning til bestemte EU-retlige bestemmelser, er ikke til hinder for, at Domstolen oplyser denne ret om alle de fortolkningsmomenter, der kan være til nytte ved afgørelsen af den sag, som verserer for den nationale ret, uanset om den henviser til dem i sine spørgsmål (jf. bl.a. dom af 29.9.2016, Essent Belgium, C-492/14, EU:C:2016:732, præmis 43).
- 46 Det forelagte spørgsmål skal således omformuleres, således at det omfatter de relevante bestemmelser i forordning nr. 4/2009.
- 47 Det skal således fastslås, at den forelæggende ret med sit spørgsmål nærmere bestemt ønsker oplyst, om artikel 8 i forordning nr. 2201/2003 og artikel 3 i forordning nr. 4/2009 skal fortolkes således, at de retsinstanser i en medlemsstat, som har vedtaget en afgørelse, der har fået retskraft, vedrørende forældreansvar og underholdspligt til et mindreårigt barn, fortsat har kompetence til at træffe afgørelse vedrørende en begæring om at ændre de bestemmelser, der er fastsat i denne afgørelse, skønt barnets sædvanlige opholdssted befinder sig på en anden medlemsstats område.

- 48 For at kunne besvare dette spørgsmål skal det først præciseres, at i henhold til artikel 3, litra d), i forordning nr. 4/2009 har de retsinstanser, der har kompetence i henhold til forordning nr. 2201/2003 til at påkende en sag om forældreansvar, kompetence til at træffe afgørelse om underholdspligt, når anmodningen om underhold er accessorisk i forhold til denne sag.
- 49 Det skal endvidere henvises til den ordning, der er fastsat i forordning nr. 2201/2003, og de formål, den forfølger.
- 50 Forordning nr. 2201/2003 er baseret på samarbejdet og den gensidige tillid mellem retterne (dom af 9.11.2010, Purrucker, C-296/10, EU:C:2010:665, præmis 81), som skal føre til gensidig anerkendelse af retsafgørelser, hvilket er hjørnестenen i oprettelsen af et ægte retligt område (dom af 15.7.2010, Purrucker, C-256/09, EU:C:2010:437, præmis 70).
- 51 Som det fremgår af 12. betragtning til forordning nr. 2201/2003, er forordningen udformet under hensyntagen til barnets bedste og bygger navnlig på kriteriet om nærhed. EU-lovgiver har således anset den ret, som geografisk er tættest ved barnets sædvanlige opholdssted, for bedst egnet til at vurdere de foranstaltninger, som skal træffes i barnets interesse (dom af 15.7.2010, Purrucker, C-256/09, EU:C:2010:437, præmis 91). I henhold til denne betragtning bør kompetencen først og fremmest tillægges den medlemsstat, hvor barnet har sit sædvanlige opholdssted, med undtagelse af visse tilfælde, hvor barnets opholdssted ændres, eller hvor indehaverne af forældremyndigheden har aftalt andet.
- 52 Artikel 8 i forordning nr. 2201/2003 gennemfører dette formål ved at fastsætte en generel kompetence for retterne i den medlemsstat, hvor barnet har sit sædvanlige opholdssted.
- 53 Ifølge artikel 8, stk. 1, skal en retsinstans kompetence afgøres »på det tidspunkt, hvor sagen anlægges«, dvs. det tidspunkt, hvor det indledende processkrift i sagen indleveres til retten i overensstemmelse med denne forordnings artikel 16 (jf. i denne retning dom af 1.10.2014, E., C-436/13, EU:C:2014:2246, præmis 38).
- 54 Som generaladvokaten i øvrigt har anført i punkt 45 i forslaget til afgørelse med henvisning til præmis 40 i dom af 1. oktober 2014, E. (C-436/13, EU:C:2014:2246), skal denne kompetence undersøges og fastlægges i hvert enkelt tilfælde, når en ret får forelagt en sag, hvilket indebærer, at den ikke opretholdes ud over afslutningen af en verserende sag.
- 55 Som en undtagelse til artikel 8 i forordning nr. 2201/2003 bestemmer denne forordnings artikel 9, at i tilfælde af, at barnet flytter, og under visse betingelser, har retterne i den medlemsstat, hvor barnet tidligere havde sit sædvanlige opholdssted fortsat kompetence, mens forordningens artikel 12, stk. 1, fastsætter en aftale om værneting under visse betingelser og i tilfælde af en aftale mellem indehaverne af forældreansvaret til fordel for den ret, der har kompetence til at påkende sager om skilsmisse, separation eller ophævelse af ægteskab, som ikke er retten i den medlemsstat, hvor barnet har sit sædvanlige opholdssted.
- 56 Forordning nr. 2201/2003 fastsætter i øvrigt særlige regler, som skal finde anvendelse i tilfælde af bortførelse eller ulovlig tilbageholdelse af et barn (artikel 10 og 11), hvis det sædvanlige opholdssted for et barn, som findes i en medlemsstat, ikke kan fastslås, og kompetencen ikke kan afgøres på grundlag af samme forordnings artikel 12 (artikel 13), hvis ingen ret i en medlemsstat har kompetence i medfør af artikel 8-13 (artikel 14) eller undtagelsesvis og på visse betingelser, hvis den kompetente ret henviser en sag til en ret i en anden medlemsstat, som den finder er bedre egnet til at behandle sagen (artikel 15).
- 57 Det præjudicielle spørgsmål skal behandles i lyset af disse bemærkninger.

- 58 I henhold til forelæggelsesafgørelsen tilsigter den af W anlagte sag at opnå en ændring af bestemmelserne i den afgørelse, som har fået retskraft, af 8. oktober 2013 fra Vilniaus miesto apylinkės teismas (distriktsdomstolen i Vilnius) vedrørende forældreansvaret og underholdspligten vedrørende barnet V. Den forelæggende ret har i denne forbindelse præciseret, at denne afgørelse er blevet stadfæstet ved en afgørelse fra Vilniaus apygardos teismas (den regionale domstol i Vilnius) af 30. maj 2014, og at den af W indledte appel til prøvelse af denne afgørelse er blevet forkastet ved afgørelse af 8. september 2014 fra Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Litauens øverste domstol).
- 59 Under disse omstændigheder skal indgivelsen den 28. august 2014 af en begæring om ændring af de i afgørelse af 8. oktober 2013 fastsatte bestemmelser betragtes som indledningen af en ny procedure. Det fremgår heraf, at den ret, for hvem sagen er indbragt – i det foreliggende tilfælde Vilniaus miesto apylinkės teismas (distriktsdomstolen i Vilnius) – skal afgøre, hvilken ret der har kompetence, idet der først og fremmest tages hensyn til barnet V's sædvanlige opholdssted på det tidspunkt, hvor sagen er anlagt, i overensstemmelse med artikel 8, stk. 1, i forordning nr. 2201/2003.
- 60 I dom af 22. december 2010, Mercredi (C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, præmis 46), som er bekræftet ved en fast retspraksis (jf. bl.a. dom af 9.10.2014, C, C-376/14 PPU, EU:C:2014:2268, præmis 50), har Domstolen fastslået, at betydningen og rækkevidden af begrebet »sædvanligt opholdssted« skal fastlægges under hensyntagen til barnets bedste og navnlig bygge på kriteriet om nærhed. Dette begreb svarer til det sted, som barnet har en vis familiemæssig og social tilknytning til. Dette sted skal fastsættes af den nationale ret ud fra en helhedsvurdering af de særlige faktiske omstændigheder i den konkrete sag. Særligt relevant er vilkårene og baggrunden for et barns ophold på en medlemsstats område samt barnets statsborgerskab. Foruden barnets fysiske tilstedeværelse i en medlemsstat, som der skal tages hensyn til, skal der lægges vægt på andre faktorer, som kan påvise, at denne tilstedeværelse på ingen måde er af midlertidig eller tilfældig karakter (jf. i denne retning dom af 22.12.2010, Mercredi, C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, præmis 47-49).
- 61 Fastlæggelsen af et barns sædvanlige opholdssted i en given medlemsstat kræver således i det mindste, at barnet fysisk har været til stede i denne medlemsstat.
- 62 I hovedsagen er det imidlertid ubestridt, at barnet V aldrig har befundet sig i Litauen.
- 63 Under disse omstændigheder er den omstændighed, at en af barnet V's nationaliteter er denne medlemsstat, ikke i sig selv tilstrækkelig til at fastslå, at dette barn har sit sædvanlige opholdssted her i den forstand, hvori udtrykket er anvendt i forordning nr. 2201/2003.
- 64 Derimod kan barnet V's fysiske tilstedeværelse i en anden medlemsstat – i det foreliggende tilfælde Kongeriget Nederlandene – hos den ene af sine forældre i en periode på flere år, i overensstemmelse med en afgørelse, der har fået retskraft – i det foreliggende tilfælde afgørelsen af 8. oktober 2013 fra Vilniaus miesto apylinkės teismas (distriktsdomstolen i Vilnius) – føre til, at det fastslås, at barnet V har sit sædvanlige opholdssted her, og kan give retterne i denne medlemsstat kompetence til at påkende sager vedrørende forældreansvar og underholdspligt i forhold til dette barn. Det kan kun forholde sig anderledes, hvis der er faktiske omstændigheder, som fører til en fravigelse af den almindelige kompetenceregulering om det sædvanlige opholdssted.
- 65 Sådanne faktiske forhold fremgår imidlertid ikke af sagens akter for Domstolen. Det ses navnlig hverken, at barnet V er flyttet fra Litauen til Nederlandene, før sagen er anlagt ved Vilniaus miesto apylinkės teismas (distriktsdomstolen i Vilnius), eller at der har været en aftale mellem indehaverne af forældreansvaret vedrørende de litauiske retters kompetence. Den forelæggende ret har i øvrigt ikke godtgjort, at der er tale om bortførelse eller en ulovlig tilbageholdelse af barnet V, og det ses heller ikke, at de litauiske retter er udpeget af de nederlandske retter som værende bedst egnede til at behandle hovedsagen.

- 66 I en sag som hovedsagen er det således retterne i den medlemsstat, hvor barnet har sit sædvanlige opholdssted, der har kompetence vedrørende forældreansvaret. I det foreliggende tilfælde er de retter, som således er udpeget af den forelæggende ret, de nederlandske retter.
- 67 Det tilkommer følgelig disse retter at træffe afgørelse i sager, som den af W anlagte, som tilsigter at ændre opholdsstedet for barnet, underholdspligtens størrelse og de nærmere vilkår for samværsretten.
- 68 Det skal som anført af generaladvokaten i punkt 43-49 i forslaget til afgørelse fremhæves, at der ikke i en sag som den i hovedsagen omhandlede foreligger en værnetingsaftale til fordel for de retter, der har truffet afgørelse om skilsmisse – i det foreliggende tilfælde de litauiske retter. På trods af, at disse retters kompetence udtrykkeligt eller på anden utvetydig måde er accepteret af X i henhold til artikel 12, stk. 1, litra b), i forordning nr. 2201/2003, er disse retters kompetence under alle omstændigheder bragt til ophør på det tidspunkt, hvor afgørelsen om skilsmisse og forældreansvar fik retskraft i overensstemmelse med denne forordnings artikel 12, stk. 2, litra a) og b).
- 69 Den omstændighed, at den afgørelse, der har fået retskraft, som lægges til grund af den pågældende forældre for dennes begæring om ændring, ikke helt eller delvist anerkendes af retterne i den medlemsstat, hvor barnet har sit sædvanlige opholdssted, er ikke til hinder for, at disse retter har kompetence til at påkende sagen – uanset om den manglende anerkendelse er begrundet eller ej – idet begæringen giver anledning til en ny procedure.
- 70 Det fremgår af ovenstående bemærkninger, at det forelagte spørgsmål skal besvares med, at artikel 8 i forordning nr. 2201/2003 og artikel 3 i forordning nr. 4/2009 skal fortolkes således, at i en sag som den i hovedsagen omhandlede har de retsinstanter i en medlemsstat, som har vedtaget en afgørelse, der har fået retskraft, vedrørende forældreansvar og underholdspligt til et mindreårigt barn, ikke længere kompetence til at træffe afgørelse vedrørende en begæring om at ændre de bestemmelser, der er fastsat i denne afgørelse, for så vidt som barnets sædvanlige opholdssted befinder sig på en anden medlemsstats område. Det er retterne i denne sidstnævnte medlemsstat, der har kompetence til at træffe afgørelse vedrørende denne begæring.

Sagens omkostninger

- 71 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Første Afdeling) for ret:

Artikel 8 i Rådets forordning (EF) nr. 2201/2003 af 27. november 2003 om kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser i ægteskabssager og i sager vedrørende forældreansvar og om ophævelse af forordning (EF) nr. 1347/2000 og artikel 3 i Rådets forordning (EF) nr. 4/2009 af 18. december 2008 om kompetence, lovvalg, anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser og samarbejde vedrørende underholdspligt skal fortolkes således, at i en sag som den i hovedsagen omhandlede har de retsinstanter i en medlemsstat, som har vedtaget en afgørelse, der har fået retskraft, vedrørende forældreansvar og underholdspligt til et mindreårigt barn, ikke længere kompetence til at træffe afgørelse vedrørende en begæring om at ændre de bestemmelser, der er fastsat i denne afgørelse, for så vidt som barnets sædvanlige opholdssted befinder sig på en anden medlemsstats område. Det er retterne i denne sidstnævnte medlemsstat, der har kompetence til at træffe afgørelse vedrørende denne begæring.

Underskrifter